Janna Everaert
Universiteit Gent
Contact: janna.everaert@ugent.be

Evalueren van (academische) lees- en schrijfvaardigheid in het hoger onderwijs zonder AI

1. Inleiding

De snelle opkomst van generatieve artificiële intelligentie (GenAI) confronteert het hoger onderwijs met fundamentele vragen over leren en beoordelen. De uitdaging beperkt zich niet enkel tot de vraag welke (nieuwe) kennis en vaardigheden studenten nog zelf moeten verwerven. Minstens even belangrijk is de vraag hoe opleidingen die kennis en vaardigheden op een valide manier kunnen evalueren in een context waarin AI-systemen steeds vaker het eindproduct van een opdracht volledig zelf kunnen vormgeven.

Vooral in menswetenschappelijke opleidingen steunt permanente evaluatie traditioneel sterk op omvangrijke schrijf- en onderzoeksopdrachten die buiten de lescontext worden uitgewerkt. AI-detectiesoftware – met de vele valse positieven en negatieven – biedt geen oplossing. Bovendien is het niet omdat een tekst met GenAI is her- of geschreven dat de ideeën niet origineel van de student kunnen zijn. Het eindproduct van een traditionele, asynchrone opdracht biedt op zichzelf dus steeds minder zekerheid over welke prestaties daadwerkelijk aan de student kunnen worden toegerekend. In de literatuur groeit daarom de consensus dat evaluatie zich meer moet richten op het onderliggende leerproces en minder op het eindproduct (Lodge 2023; Corbin e.a. 2025; Desai 2025).

Hoewel deze aanbeveling ondertussen breed onderschreven wordt, blijft het voor veel lesgevers zoeken hoe ze dit kunnen vertalen naar hun eigen onderwijspraktijk. Deze bijdrage hoopt daarom te inspireren door een concrete evaluatiepraktijk te beschrijven die wordt toegepast binnen het praktijkonderwijs in het eerste jaar van de opleiding Geschiedenis aan de Universiteit Gent. Ze sluit aan bij de steeds vaker toegepaste *two lane approach*, waarbij een deel van de opdrachten in een gesloten setting (synchroon) en een deel in een open setting (asynchroon) wordt uitgevoerd (Bridgeman & Liu 2025; VU Amsterdam 2026).

2. Context van het opleidingsonderdeel

De voorgestelde praktijk komt uit 'Historische Praktijk I – module middeleeuwen', een opleidingsonderdeel uit het eerste bachelorjaar waarin studenten stap voor stap kennismaken met het uitvoeren van een wetenschappelijke onderzoekscyclus. Waar studenten die stappen aanleren bij het vak 'Inleiding tot het Historisch Onderzoek', passen ze die voor het eerst concreet toe in de 'Historische Praktijk I'. Studenten kunnen kiezen uit verschillende modules ('Oude Nabije Oosten', 'Griekse en Romeinse Oudheid', 'Middeleeuwen', 'Vroegmoderne Tijd' en 'Moderne en Hedendaagse Tijd'). In de hieronder beschreven praktijk werken ze rond een thema en dus ook met bronmateriaal uit de middeleeuwen (Studiekiezer Universiteit Gent 2026).

Al van voor de intrede van GenAI doorlopen studenten binnen 'Historische Praktijk I' een traject dat start bij het analyseren van wetenschappelijke literatuur en uitmondt in een eigen onderzoekspaper. De verschillende opdrachten bouwen daarbij expliciet op elkaar voort: van een literatuuranalyse over het uitwerken van een onderzoeksopzet met een probleemstelling, bronnen en bibliografie tot de presentatie en rapportering van eigen onderzoeksresultaten.

Historisch onderzoek is erg talig en steunt sterk op het kritisch lezen van wetenschappelijke literatuur en primaire bronnen, het identificeren van onderzoeksvragen en argumentatiestructuren en het helder schriftelijk (en mondeling) formuleren van bevindingen met correcte referenties. Net deze vaardigheden worden in het eerste jaar aangeleerd en hierop wordt ook voortgebouwd in de volgende jaren.

3. Terug (deels) naar pen en papier

Traditioneel mochten de studenten alle opdrachten voor 'Historische Praktijk I – module middeleeuwen' thuis maken en digitaal indienen. Sinds het academiejaar volgend op de lancering van *ChatGPT*, academiejaar 2023-24, is er evenwel elk jaar gesleuteld aan de evaluatievormen. De eerste grote aanpassing was het omvormen van de analyse van een wetenschappelijk artikel (opdracht 1) van een thuisopdracht naar een evaluatiemoment tijdens de les op papier en zonder elektronische hulpmiddelen. Aan deze evaluatiepraktijk ligt de overtuiging ten grondslag dat academische lees- en schrijfvaardigheid ook in een tijdperk van GenAI essentiële academische competenties blijven. Studenten moeten wetenschappelijke teksten zelfstandig kunnen lezen, analyseren en kritisch interpreteren om de kwaliteit, betrouwbaarheid en beperkingen van zowel bestaande wetenschappelijke literatuur als GenAI-output te kunnen beoordelen. Wie zelf geen inzicht heeft in de opbouw van een wetenschappelijk argument of de manier waarop onderzoeksvragen, bronnen en bewijsvoering worden ingezet, beschikt immers ook niet over de nodige expertise om AI-gegenereerde teksten kritisch te evalueren. Eenzelfde redenering geldt voor academische schrijfvaardigheid. De opdracht is daar-

om niet gericht op het uitsluiten van GenAI als technologie, maar op het verzekeren dat studenten over de noodzakelijke basiscompetenties beschikken om AI kritisch en verantwoord te gebruiken tijdens latere fases van het onderzoeksproces.

3.1 Praktische uitwerking

Eerst leren de studenten in de lessen 'Inleiding tot het Historisch Onderzoek' en 'Historische Praktijk I' uit welke onderdelen wetenschappelijke artikels doorgaans zijn opgebouwd, hoe je ze kunt analyseren en wat de verwachtingen zijn rond academisch taalgebruik. Ze krijgen ook de kans om dit concreet in te oefenen met het lectuurschema dat ook zal gebruikt worden tijdens het evaluatiemoment.

Tijdens het evaluatiemoment van opdracht 1 krijgen de studenten (gemiddeld tussen 40 en 60 studenten) vervolgens een ongezien Engelstalig wetenschappelijk artikel. Op basis daarvan vullen zij een lectuurschema in dat peilt naar hun begrip van de tekst: wat is de probleemstelling? Welke bronnen heeft de auteur gebruikt? Met welke andere wetenschappers wordt in debat gegaan? Enz. Nadat zij de vakjes van het lectuurschema hebben ingevuld, moeten ze dezelfde informatie verwerken in een parafrase van maximaal 1 bladzijde volgens de regels rond academisch taalgebruik.

De gebruikte artikels (ongeveer 8.000 woorden lang) worden vooraf geannoteerd zodat moeilijke vaktermen of complexe Engelstalige begrippen geen onnodige drempel vormen. Studenten mogen ook extra verduidelijking rond bepaalde begrippen vragen aan de aanwezige lesgever. Aangezien studenten in een klassiek leslokaal naast elkaar zitten, krijgen studenten die naast elkaar zitten een ander artikel om spieken te vermijden. Studenten krijgen de volle drie lesuren om de opdracht te maken en dit is tot op heden steeds ruim voldoende gebleken.

Een voordeel van deze aanpak is dat studenten al vroeg in het eerste semester feedback krijgen over essentiële academische vaardigheden. Zwakkere prestaties kunnen snel worden opgemerkt, waardoor studenten tijdig kunnen worden doorverwezen naar ondersteuningsinitiatieven. Het gebruikte lectuurschema dient ook ter inspiratie voor hoe ze verder in hun onderzoekstraject nota's kunnen nemen tijdens het verwerken van de literatuur.

Voor de lesgever vergt het voorbereiden van de bundel (annoteren van artikels, verbetersleutel opstellen, printen artikels en lectuurschema's, enz.) wel enige voorbereiding, en bij gewettigde afwezigheid moet er een inhaalmoment worden voorzien. De verbeterlast valt dan weer erg mee door het gestandaardiseerde lectuurschema en de opgelegde limiet voor de parafrase.

3.2 Verdere aanpassingen

Door de positieve ervaring met opdracht 1, is nu ook een groepsopdracht (opdracht 2) omgevormd tot een opdracht die deels met pen en papier in het leslokaal wordt uitgevoerd. In deze opdracht oefenen studenten in groep hoe je een onderzoeksopzet uitwerkt met probleemstelling, primaire bron en bibliografie. Hierbij mogen de studenten zich thuis voorbereiden op basis van aangereikte literatuur, maar krijgen zij in de les ongeziene vragen waarover ze per groep in debat moeten gaan. Aan het einde van de les leveren ze hierover een kort groepsverslag in. Ze mogen de aangereikte literatuur en hun eigen nota's op basis van die literatuur op papier meebrengen naar de les ter ondersteuning.

De vervolgopdrachten waarin het eigen onderzoek echt van start gaat, worden wel buiten de lesuren uitgevoerd en daarbij is het verantwoord gebruik van GenAI toegelaten (Leuridan 2025). Er zijn wel tussentijdse mondelinge presentaties om de voortgang van de studenten te kunnen opvolgen en bij te sturen, waar nodig, en tussentijdse feedback te kunnen geven alvorens de definitieve onderzoekspaper wordt ingeleverd en beoordeeld.

4. Conclusie

De opkomst van generatieve AI noodzaakt opleidingen niet alleen om na te denken over nieuwe leerdoelen, maar ook over de manier waarop bestaande kerncompetenties geëvalueerd worden. De hier beschreven praktijk toont dat een gedeeltelijke terugkeer naar schriftelijke evaluatie in de les een haalbare strategie kan zijn om zicht te krijgen op de academische lees- en schrijfvaardigheid van studenten. Tegelijk vormt deze aanpak geen afwijzing van AI-gebruik in het onderwijs. Integendeel, zij vertrekt vanuit de overtuiging dat studenten eerst zelf moeten leren lezen, analyseren, argumenteren en schrijven alvorens zij AI op een kritische en verantwoorde manier kunnen inzetten.

Dit voorbeeld suggereert bovendien dat procesevaluatie niet noodzakelijk vraagt om een volledige hertekening van een opleidingsonderdeel. Relatief beperkte aanpassingen, zoals het evalueren van cruciale tussenstappen in een gecontroleerde context en het combineren van verschillende evaluatievormen, kunnen al bijdragen aan een meer valide beoordeling.

Referenties

Bridgeman, A. & D. Liu. "The Sydney Assessment Framework". Online raadpleegbaar op: https://educational-innovation.sydney.edu.au/teaching@sydney/the-sydney-assessment-framework/.

Corbin, T., P. Dawson & D. Liu (2025). "Talk is cheap: why structural assessment changes are needed for a time of GenAI". In: *Assessment & Evaluation in Higher Education,* 50 (7), p. 1087-1097.

Desai, H. (2025). "What's Worth Measuring? The Future of Assessment in the AI Age". Online raadpleegbaar op: https://www.unesco.org/en/articles/whats-worth-measuring-future-assessment-ai-age.

Leuridan, M. (2025). "Universiteitsbreed richtkader voor het verantwoord gebruik van AI aan de UGent". Online raadpleegbaar op: https://www.ugent.be/nl/univgent/missie/genai/richtkader-verantwoord-ai-gebruik.

Lodge, J. (2023). "Assessing learning processes instead of artefacts won't be easy". Online raadpleegbaar op: https://www.linkedin.com/pulse/assessing-learning-processes-instead-artefacts-wont-easy-lodge/.

Studiekiezer Universiteit Gent (2026). "Bachelor of Arts in de Geschiedenis". Online raadpleegbaar op: https://studiekiezer.ugent.be/2026/bachelor-of-arts-in-de-geschiedenis/programma.

VU Amsterdam (2026). "Creating AI-Aware Assessments Using the Two-Lane Approach". Online raadpleegbaar op: https://vu.nl/en/employee/didactics/creating-ai-proof-assessments-using-the-two-lane-approach.

Transparantieverklaring

Een zelfgebouwde *Agent* van *Copilot* (via de licentie van de UGent), getraind op mijn eigen schrijftstijl, werd gebruikt om delen van deze tekst te (her)structureren en sommige passages anders te verwoorden.